

Προσεγγίσεις στην Τοπική Εκπαιδευτική Ιστορία: Σχολεία και εκπαιδευτικοί της Θεσσαλονίκης

Ενότητα 3: Εισαγωγή στη θεματική

Βασίλης Α. Φούκας

Τμήμα: Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Μάθημα 3: Εισαγωγή στη θεματική

Βασίλης Α. Φούκας
Λέκτορας Α.Π.Θ.

Πλαίσιο (1/2)

- Αμφισβήτησης της 'παλαιάς' Ιστορίας.
- Έννοια του 'βιώματος'.
- Μικρο-ιστορική προσέγγιση.

Τοπική Ιστορία:

- στοχεύει να διερευνήσει μια μορφή της Κοινωνικής Ιστορίας με βάση τεχνικές που αναδεικνύουν βιωματικές όψεις της καθημερινής ζωής.

Πλαίσιο (2/2)

- Δεκαετία 1990 κ.ε.:
- αίτημα για ένταξη της Τοπικής Ιστορίας στο σχολικό πρόγραμμα.
- Η επαναφορά του ενδιαφέροντος για τις τοπικές σπουδές δεν είναι βέβαια αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο ούτε αποτελεί "ανακάλυψη" της εποχής μας, αλλά σχετίζεται με την εισαγωγή καινοτόμων δράσεων στην εκπαίδευση και την αποτελεσματικότητα του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού.
- Έχει, δηλαδή, ως απώτερο στόχο τη βελτίωση της εκπαιδευτικής πράξης, το να αποκτήσει η σχολική ζωή ουσιαστικό ενδιαφέρον για τους/τις εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και τις μαθήτριες.

Οι συνθήκες που δημιουργήθηκαν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο σε συνδυασμό με:

- τις πολιτικές ταυτότητας των μειονοτήτων και των διωκόμενων ομάδων που αμφισβήτησαν και σχετικοποίησαν τον επιβεβλημένο κανόνα της εθνικής ιστοριογραφίας και της επίσημης συλλογικής μνήμης.
- την ανάληψη πρωτοβουλιών από διεθνή και υπερεθνικά κέντρα για την προστασία και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων ποικιλώνυμων ομάδων και για την τιμωρία των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, και
- τον γενικότερο εκδημοκρατισμό και τη ριζοσπαστικοποίηση της ιστορικής επιστήμης και σκέψης κατά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες.
- συντέλεσαν καθοριστικά στην επανεμφάνιση της Τοπικής Ιστορίας στο προσκήνιο του ιστοριογραφικού ενδιαφέροντος.

Δεκαετία 1990

- Το αίτημα της παγκοσμιοποίησης ή ο κίνδυνος από την παγκοσμιοποίηση δημιούργησε τις προϋποθέσεις και επέφερε τη στροφή στη μελέτη της Τοπικής Ιστορίας γενικότερα και της Τοπικής Εκπαιδευτικής Ιστορίας ειδικότερα.
- Η υποστασιοποίηση του τοπικού στοιχείου κατά τις τελευταίες δεκαετίες ενδυναμώθηκε από τη διαλεκτική οικουμενικότητας - εντοπιότητας που προωθεί η λογική της παγκοσμιοποιητικής διαδικασίας.
- Αποφασιστικό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή διαδραμάτισε η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ήδη από το 1992 θέσπισε τη Χάρτα για την προστασία των λεγόμενων περιφερειακών γλωσσών, δίνοντας ώθηση και κυρώνοντας θεσμικά και ιδεολογικά ακόμα και αποσχιστικά ή αυτονομιστικά κινήματα και πολιτικές επινόησης παραδόσεων και κατασκευής ταυτοτήτων θεμελιωμένων στην αντίληψη της εντοπιότητας και στο δικαίωμα στη διαφορά θεωρημένου από την προοπτική του πολυπολιτισμικού σχετικισμού.

Αναφορά σε σύγχρονες έρευνες

- Με βάση τη σύγχρονη επιστημολογία η Τοπική Ιστορία πρέπει να αλλάξει.
- Να απομακρυνθεί από την παραδοσιακή της προσέγγιση, δηλαδή από τον τοπικισμό και την προγονοπληξία και οι Ιστορικοί να αρχίσουν να ανασκαλεύουν και τις σκοτεινές πλευρές της ανθρώπινης δράσης, χωρίς εξωραϊσμούς και αποσιωπήσεις (Χουρδάκης, 2009: 29).
- Πρόσφατη (Ιούλιος 2010) επιτόπια έρευνα στη Βιβλιοθήκη του Institute of Education του Λονδίνου καταδεικνύει ότι το επιστημολογικό ενδιαφέρον στρέφεται πια στις αφηγήσεις ζωής (narrative research) και στις προφορικές μαρτυρίες/ προφορική ιστορία (oral history), δύο μεθόδους έρευνας που μπορούν και πρέπει να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο διδασκαλίας και έρευνας της Τοπικής Ιστορίας.

Έρευνα σε ζητήματα Τοπικής Ιστορίας

- Η εμπειρία από τη σχολική πραγματικότητα (Χαρίτος, 1988: 92-98), η έρευνα σε επίπεδο μαθητών/τριών (Μαυροσκούφης, 2003) και εκπαιδευτικών (Δημητριάδου, 2002, Ιερεμιάδου, 2008), αλλά και φοιτητών/τριών (Κυρίτσης, 2008) δείχνει ότι τόσο οι μαθητές/τριες και οι φοιτητές/τριες όσο και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί που καλούνται να διδάξουν ζητήματα Τοπικής Ιστορίας **αγνοούν σε μεγάλο βαθμό την ιστορία του τόπου όπου ζουν και εργάζονται, τα πρόσωπα και τα γεγονότα.**

Τι είναι Τοπική Ιστορία; (1/2)

- «η μελέτη του παρελθόντος του ανθρώπου σε σχέση με τον τόπο του, ο οποίος καθορίζεται με βάση τα ενδιαφέροντα και τις εμπειρίες του» (Collicott, 1993: 18-23).
- «η επιτόπια μελέτη του ιστορικού υλικού που βρίσκεται στη γειτονική περιοχή, σε έναν περιορισμένο οικείο γεωγραφικό χώρο (Douch, 1967: viii, Ντούλας, 1988: 89).
- «μια θεματική που διαπερνά την τοπιογραφία, την οικονομική, τη δημογραφική, την κοινωνική, την εκκλησιαστική και την πολιτική ιστορία. Έχει ένα συγκεκριμένο τόπο μελέτης: την κοινότητα, την πόλη, το νομό και την περιφέρεια και χαρακτηρίζεται ως προς την προσέγγιση από τη λεπτομέρεια στην ανάλυση, τη μικροϊστορική προτίμηση και τη συγκριτική διάθεση, το διηγηματικό και περιγραφικό γράψιμο και την καταγραφή σειρών δεδομένων» (Skipp, 1981: 325-331).

Τι είναι Τοπική Ιστορία; (2/2)

- «περιστατικά ή καταστάσεις που εξελίχτηκαν στην περιοχή όπου και το σχολείο (ως τα όρια του νομού και πέρα από αυτά), επηρέασαν τη ζωή των κατοίκων της περιοχής, έγιναν ίσως με τη συμμετοχή τους» (Οδηγίες του ΥΠ.Ε.Π.Θ.).
- «ένα γνωστικό αντικείμενο, εντασσόμενο στις ιστορικές επιστήμες, που έχει θέση στο σχολικό πρόγραμμα συμπληρωματικό της διδασκόμενης γενικής και εθνικής ιστορίας, κυρίως όμως μια διδακτική άποψη προσέγγισης της ιστορίας με παιδαγωγικό και επιστημονικό ενδιαφέρον» (Χαρίτος, 2009: 12-13).

Η Τοπική Ιστορία ερευνά:

- τη ζωή και τη δράση ατόμων ή ομάδων, οικογενειών, επιχειρήσεων, επαγγελματικών δραστηριοτήτων, το λαϊκό πολιτισμό, τον υλικό πολιτισμό, την τοπιογραφία, την καθημερινή ζωή, τους θεσμούς, τα γεγονότα, τα βιώματα και τις νοοτροπίες σε ένα συγκεκριμένο τόπο και για μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο.
- Πρόκειται για τη **μετάβαση από το γενικό στο τοπικό**, για μία οπτική ιστορίας **‘από τα κάτω’**. Πρόκειται για το μικρό και το καθημερινό, το οποίο μπορεί να προβληθεί στον καμβά του γενικού, να αναδείξει ασυνέχειες στις συνεκτικές αφηγήσεις και τελικά να οδηγήσει στην αποδόμηση της Ιστορίας.

Το φαινομενολογικό μοντέλο του Skipp

			ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ, ΜΙΚΡΟ-ΙΣΤΟΡΙΑ & ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ		
				ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	
					ΣΥΛΛΟΓΗ & ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ Αρχαιότητες Φυσικά & Γεωγραφικά χαρακτηριστικά Ιστορική μελέτη ονομάτων	-----	-----	-----	-----	-----
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Αγροτική Ιστορία Βιομηχανική Ιστορία Ιστορία Επιχειρήσεων Ιστορία των Μέσων Μεταφοράς	-----	-----	-----	-----	-----
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	-----	-----	-----	-----	-----
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Ιστορία της καθημερινής ζωής Προφορική Ιστορία Λαογραφία	-----	-----	-----	-----	-----
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	-----	-----	-----	-----	-----
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	-----	-----	-----	-----	-----
	ΧΩΡΙΟ Ή ΕΝΟΡΙΑ	ΠΟΛΗ	ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΟΜΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Πηγή: Skipp, 1981: 329

Προσεγγίσεις στην Τοπική Εκπαιδευτική Ιστορία:
Σχολεία και εκπαιδευτικοί της Θεσσαλονίκης
Τμήμα: Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Αντικείμενο μελέτης της Τ.Ι.

- *‘Τόπος’ και ‘τοπικότητα’.*
- *‘Άνθρωποι’.*

Επιστημολογικές προσεγγίσεις

- Πρώτη προσέγγιση - «Εθνική κατά τόπους ιστορία» (National History localized) [ΤΟΠΟΣ].
- Δεύτερη προσέγγιση - Μελέτη της Τοπικής Ιστορίας per se [ΑΝΘΡΩΠΟΙ].
- Τρίτη προσέγγιση - «Μέση οδός».

Κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Τ.Ι. (1/2)

- α. Επιμονή στη λεπτομέρεια, στο μικρό και στο συγκεκριμένο. Συστηματική μελέτη της καθημερινής ανθρώπινης δραστηριότητας. Μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τα "σημαντικά" στα "ασήμαντα", από τους επώνυμους στους ανώνυμους, από τα γεγονότα στις νοοτροπίες.
- β. Ανασύσταση του συγκείμενου/ συμφραζομένων. Η μελέτη σε βάθος επιμέρους πτυχών της Γενικής Ιστορίας μέσω της Τοπικής Ιστορίας μπορεί να οδηγήσει στην ανασύσταση της πρώτης. Η Τοπική Ιστορία, στο πλαίσιο αυτό, λειτουργεί συμπληρωματικά στην κατανόηση κεντρικών φαινομένων, περιόδων και γεγονότων.
- γ. Ευελιξία/ ελαστικότητα ως προς την προσέγγιση. Η περιοχή, το θέμα, ο τομέας της έρευνας καθορίζουν την προσέγγιση, την περίοδο αναφοράς.

Κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Τ.Ι. (2/2)

- δ. Ιστορία του ατομικού και όχι του γενικού. Η Τοπική Ιστορία ως ιστορική επιστήμη του ατομικού/ του ειδικού τοποθετείται ανάμεσα στις σύγχρονες επιστημολογικές ιστορικές προσεγγίσεις. Μια ιστορία ποιοτική και όχι ποσοτική.

- ε. Αξιοποίηση της βιωμένης εμπειρίας του τόπου και των υποκειμένων. Πρόκειται για μια ιστορία εμπειρική και πειραματική, η οποία διάκειται αρνητικά απέναντι σε μεγάλες ιστορικές συνθέσεις και γενικεύσεις.

Τέλος Μαθήματος

Επεξεργασία: <Μενέλαος Χ. Τζιφόπουλος>
Θεσσαλονίκη, <Εαρινό εξάμηνο 2013-2014>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

